

kizárt vagy elkészt jogorvoslatnak különösen hosszabb idő alatt történő elintézése esetében a fél csak a jogerős visszautasító végzés közlésének napjával szerzett tudomást mulasztásáról, illetve jogorvoslatának kizárt voltáról és csak ezen a napon jutott abba a helyzetbe, hogy a perújítás okát érvényesíthesse. Ezenkívül utal az indokolás arra, hogy a félnek éberséget kell tanusítania jogorvoslata sorsát illetően, különösen, ha hosszabb ideig nem értesül az elintézésről.

Dr. Vági József.

Jogszabályok halmazata és részleges pergátló kifogás.

Felperes baleseti kártérítési igényt érvényesített a Kincstár ellen azon tényállási alapon, hogy egy kincstári fogat elgázolta. A kereseti előadás oly irányban, hogy a kincstári közegeket gondatlanság terheli, semmit sem tartalmaz és az 1921:XXXII. t.-cikkre, mely a nemzeti hadsereg hátramaradottjainak ellátásáról szól, valamint az általános magánjognak a vétkesség nélküli méltányossági alapon járó kárigényről szóló jogszabályra hivatkozott, mint alkalmazandó jogszabályra. A törvényszék a pert azon vonatkozásban, hogy a kereset az 1921:XXXII. t.-cikkre, ill. az 1929:XV. t.-c.-re is volt alapítva, hivatalból észlelt pergátló körülmény (az 1929:XV. t.-c. 3. §. vitás igény érvényesítését közigazgatási útrá utalja) alapján megszüntette és az általános méltányossági kártérítésre alapított vonatkozásában elutasította.

Fellebbezésében a felperes azon az alapon is kérte a marasztalást, hogy a Kincstár közegei gondatlanok voltak.

A kir. Itélőtábla az elsőbíróság ítéletét helybenhagyta. A vétkességre alapított kérelmet figyelmen kívül hagyta, azzal az indokolással, hogy az a kérelem keresetváltoztatás, ami a Pp. 494. §. szerint a fellebbezési eljárásban ki van zárva.

A Kúria P. I. 1740/1938. számú ítéletével a táblai ítéletet a per megszüntetésére vonatkozó rendelkezés mellőzésével helybenhagyta.

A pergátló körülmény alapján a permegszüntetés mellőzését rendelő határozat igen mélyreható fejtegetéseket tartalmaz.

A Kúria abból indul ki, hogy a kereset jogalapjául az előadott ténykörülmények szolgálnak, melyekből felperes jogát származtatja, — hogy mily jogszabályok alkalmazásával kéri a felperes a kereseti jog érvényesítését, a kereset jogalapjának szempontjából nincs jelentősége.

Az adott esetben, mondja a Kúria, a felperes nem két különböző tárgyú, vagy különböző jogalapon nyugvó követelést érvényesített, hanem csak több jogszabályra hivatkozott. Nem volt tehát a felperesnek az elsőbíróságok által érdemben elbírált igényén felül oly külön igénye, amelyre a pergátló körülmény

megállapítható. Ez okból mellőzte a per megszüntetésére vonatkozó rendelkezést, mint tárgytalant.

A magunk részéről kétségtelenül helyesnek tartjuk a kereseti igény egységére (egyetlenségére) való utalást, azzal szemben, hogy a keresetet felperes több jogszabályra alapította. Az „egyetlen igény“-t valló felfogás helyessége legjobban kitűnik az esetben, amikor az igény mindkét, (vagy ennél több) jogszabály alapján pozitív megállapítást nyer. Felperest a jogszabályok többsége esetén is csak egy igény illeti meg. Az egyetlen igény felfogás szolgál meg a *consensus duarum causarum lucrativarum* tételében is, bár abból kifolyólag, hogy ezt a kategóriát a jogkötelemszüntetés eseteként tanítja, dogmatikailag az az elrendezés folyik, mintha eredetileg két igény lett volna, amit a kötelemszüntető jogtétel redukált volna egy igényre.

Az egyetlen igény álláspontjából folyik annak a helyessége is, hogy az elbírálás nem történhetik kettőbe szakítottan, részben permegszüntetéssel, részben érdemi elbírálással. A kettőbeosztott elbírálás feltételezi a per alakilag fennforgó egysége mellett az egy keresetlevélbe foglalt több kereseti igényt, amivel szemben feltétlenül helytálló az arra való utalás, hogy nincs több igény és nincs több per.

Kétségeink vannak azonban az irányban, hogy a helyesen megkívánt egyszempontú elbírálás érdemi elbírálással menjen-e végbe, vagy a per megszüntetésével, mégpedig teljes megszüntetéssel, tehát minden érdemi elbírálásba való bebocsátkozás nélkül. Úgy véljük, hogy a Kúria ezen helyes elve mellett az elbírálás kettőbe szakítását kerüendőnek tartja, az érdemi elbírálás módját nem helyesen választotta, hanem e helyett a per egészében lett volna megszüntetendő. Az 1929: XV. t.-c.-nek az elsőbírói ítélet által e végett 3. §. a törvényből folyó igényeket közigazgatási útra tereli. Vajjon az igénynek az a jogi természete, amely alapja volt a törvénynek a közigazgatási útat előíró rendelkezésének, változik-e, átalakul-e más igénnyé azzal, hogy az igényt egy magánjogi jogszabályban testet öltött gondolatra (a méltányossági kártérítés szabályára) alapítja a fél.

A Kúria okfejtése nyomán is arra az eredményre kell jutnunk, hogy az igénynek a két jogszabályra való alapítása az igény egyetlenségén nem változtat. A méltányossági kártérítéssel indokolt igény változatlanul ugyanaz az igény, mint az 1921: XXXII. t.-c.-re alapított igény. Ha pedig a törvény ennek az igénynek érvényesítését közigazgatási útra tereli, az igénynek magánjogi szabályra való építése csak szellemes kísérletként fogható fel a közigazgatási út megkerülésére. A Kúria VI. tanácsa kártérítési magánjogi alapra fektetett igényekkel szemben ismételten utalt arra, hogy az igénynek magánjogi jogtétellel való alátámasztása nem változtat azon, hogy felperes olyan

igényt visz a bíróság elé, mely közigazgatási útra tartozik. Az egyetlen igénynek a Kúria által való elfogadásából tehát az a következés folyt volna, hogy a keresetileg érvényesített igény közigazgatási útra tartozik, — akkor is és annak ellenére is, hogy a felperes igényét magánjogi jogcímre építi. Az igény egyetlenségének álláspontja mellett a méltányossági kártérítés magánjogi szempontja Grosschmid kitűnő kifejezésével élve „elnyelt, dezaktivált“. A mai jogállapot szerint tehát az elbírálás kettőbe szakításának helytelensége mellett az érdemi elbírálás lett volna mellőzendő és a per nem az egyik jogtételre való vonatkozásban, hanem a maga egészében lett volna megszüntetendő.

A lex lata szempontjait meghaladó jogpolitikai kérdés, hogy a bírói út elvonása és a közigazgatási imperium kiterjesztése, ami az utolsó idők törvényeiben egyre gyakoribb, az eszményi igazságszolgáltatásnak megfelel-e. Erről azonban ezuttal nem kívánunk szólni.

Az eseti döntésen túlhaladva, reá kell mutatni elméleti szempontból a Kúria kiinduló tételére, amely igen szabatosan, éles fogalmazásban a kereset jogalapjául „az előadott ténykörülményeket, melyekből felperes jogát származtatja“ tekinti és a jogalap szempontjából közömbösíti, a jogalaphoz hozzá nem tartozónak tekinti a felhívott jogszabályt. A jogalapnak a tényekre szorítása nem ment minden aggálytól. Jogalap: tények és a hozzáfűződő jogszabálynak vegyülete. Helyes, ha a Kúria azt mondja, hogy a jogalap szempontjából nincs jelentősége annak, hogy mily jogszabályra hivatkozik a fél. De ez a kijelentés nem jelenthet többet, minthogy a fél jogi minősítése — ez foglaltatik a jogszabálynak a fél általi felhívásában — a jogalapot nem érinti. Hozzá tartozik azonban a jogalaphoz a tényeken felül az objektíve (a bíró ítélete szerinti) a tényhez fűződő jogszabály, amelyet a bíró a fél által nézete szerint helytelenül alkalmazni kért jogszabály helyett a kereseti igény megítélésénél értékesíthet, felhasználhat, a bírót megillető minősítési szabadság címén (Ld. e kérdésre, ugyancsak a Kúria I. tanácsának 984/1936. sz. ítéletéhez — amely a hivatalból észlelt pergátló körülmény alapján permegszüntetést kimondó ítélet elleni felülvizsgálatot elutasította — fűzött megbeszélést a Polgári Jog 1936. évfolyam 615—619. lapjain). A jogszabálynak a jogalap szempontjából való közömbösítése tehát korlátolandó a bírói minősítési szabadságra való utalás tételével. A jogszabályhoz a tényeken felül a jogtétel is hozzátartozik — ha nem is az a jogtétel, amelyet a fél helytelenül vesz igénybe, hanem az, amelyet a bírósági ítélet lát helyénvalónak. Már szóhangzatilag is zavarólag hat, ha a jogalaphoz minden „jog“ ki volna olvasztva és a merő factum adná a jogalapot.